

Crna Gora
SKUPŠTINA
**Odbor za zdravstvo, rad
i socijalno staranje**
Broj: 00-63-12/22-32/2
EPA: XXVII
Podgorica, 21. oktobar 2022. godine

Na osnovu člana 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, sa sjednice održane 26. jula 2022. godine, podnosi

**IZVJEŠTAJ
SA KONSULTATIVNOG SASLUŠANJA
NA TEMU:
„STOMATOLOŠKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U CRNOJ GORI SA POSEBNIM
OSVRTOM NA IZAZOVE PREVENCIJE I LIJEČENJA DJECE I OMLADINE“**

I Na 38. sjednici Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, održanoj 20. juna 2022. godine, Odbor se upoznao sa dopisom koji je Odboru uputio dr Aleksandar Brajović, specijalista preventivne i dječje stomatologije (u Skupštini Crne Gore primljen 14.06.2022. godine, i zaveden pod klasifikacionim brojem 00-63-12/22-22).

U skladu sa članom 73 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor je odlučio da, 26. jula 2022. godine, održi konsultativno saslušanje predstavnika državnih institucija nadležnih za zdravstvenu zaštitu u oblasti stomatologije sa fokusom na prevenciju i liječenje djece i omladine.

U cilju pribavljanja potrebnih informacija i stručnih mišljenja, u skladu sa članom 73 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor je na konsultativno saslušanje pozvao sljedeća lica:

- Dragoslava Ščekića, ministra zdravlja;
- dr Vladimira V. Jovetića, predsjednika Stomatološke komore Crne Gore; i
- dr Snežanu Ražnatović, direktoricu Stomatološke poliklinike Kliničkog centra Crne Gore.

Na poziv Odbora za predmetno konsultativno saslušanje odazvala su se sva pozvana lica.

Takođe, konsultativnom saslušanju su, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali Ivana Živković, generalna direktorica Direktorata za javno zdravlje u Ministarstvu zdravlja, Mirjana Turković, samostalna savjetnica I za

kontrolu izvršenja ugovornih obaveza u Fondu za zdravstveno osiguranje, dr Anđelka Duborija, iz Strukovnog sindikata zaposlenih u Stomatološkoj službi Crne Gore, dr Marija Čanak Iličković, iz Udruženja preventivnih i dječjih stomatologa kao i specijalisti preventivne i dječje stomatologije dr Aleksandar Brajović i dr Sabahudin Zoronjić.

II Ministar zdravlja Dragoslav Šćekić saopštio je da je stomatologija segment zdravstvene zaštite koji je, reformom zdravstvenog sistema 2008. godine, isključen iz javnog zdravstva. Naglasio je da je oralno zdravlje građana na veoma niskom nivou i da je neophodno stomatologiji posvetiti posebnu pažnju. Govoreći o problemima i izazovima, tokom proteklih godina, istakao je da je veoma mali broj ljekara koji su imali mogućnost specijalizacije, usavršavanja i napredovanja u ovoj oblasti kao i da je preventiva u stomatologiji skoro potpuno zanemarena. S tim u vezi, naveo je aktivnosti Ministarstva zdravlja usmjerene ka reorganizaciji stomatološke zdravstvene zaštite, koja bi podrazumijevala njen povratak u sistem javnog zdravstva:

- Ministarstvo zdravlja je, 30.08.2021. godine, formiralo radnu grupu za obezbjeđivanje uslova za ponovno otvaranje stomatoloških ambulanti u osnovnim i srednjim školama, u čijem sastavu su bili predstavnici Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstva finansija i socijalnog staranja, Fonda za zdravstveno osiguranje, Stomatološke komore i Doma zdravlja Podgorica; i
- Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore je, 08.10.2021. godine, formirao radnu grupu za izradu analize o ispunjenosti uslova za otvaranje stomatoloških ambulanti u osnovnim i srednjim školama u čijem sastavu je bio po jedan predstavnik Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta i Fonda za zdravstveno osiguranje.

Analiza, koja je završena 14.02.2022. godine, pokazala je da realne uslove za otvaranje ambulanti ima 59 škola dok se rad u dvije smjene predviđa u 11 škola, što iziskuje formiranje 70 stomatoloških timova, u sastavu stomatolog i stomatološka sestra. Kapitalnim budžetom za 2022. godinu predviđen je projekat „Stomatološke ambulante u osnovnim i srednjim školama“ i Upravi javnih radova je dostavljen programski zadatak kako bi bile sprovedene dalje potrebne aktivnosti. Pripremljen je memorandum o saradnji između Ministarstva zdravlja i Ministarstva prosvjete, koji definiše obaveze i zaduženja dva resora kada je reforma stomatološke zdravstvene zaštite u pitanju. Šćekić je izrazio spremnost da se objedine sve dobre ideje u pravcu stvaranja rješenja dobrog za državu i za građane, odnosno djecu. U tom smislu, pozvao je predstavnike stomatologa da daju predloge, na osnovu čega će se napraviti nova radna grupa, koja će se konkretno baviti reformom i u koju će biti uključen veći dio struke.

Predsjednik Stomatološke komore Crne Gore dr Vladimir Jovetić, pozivajući se na globalnu strategiju oralnog zdravlja, usvojenu od strane Svjetske zdravstvene

organizacije, kazao je da država treba da preuzme brigu o oralnom zdravlju, pogotovo najmlađih, na način da sistem bude finansijski održiv, a pacijenti adekvatno zbrinuti. Govoreći o preventivi u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti istakao je da ona mora početi od vrtića i da bi prvi ortodonski pregled trebao biti sa četiri godine. Da bi se to postiglo neophodno je pristupiti sveobuhvatnoj analizi potreba i mogućnosti, kako bi se došlo do optimalnog rješenja. Naglasio je da u Stomatološkoj komori smatraju da je broj od oko 60 ordinacija, koje bi se trebale otvoriti u školama, neprihvatljiv s obzirom da u Crnoj Gori postoji oko 300 ustanova osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Takođe, istakao je da je formiran tim Stomatološke komore za pregovore sa Fondom za zdravstveno osiguranje iz razloga što stomatolozi, koji sklapaju ugovore sa Fondom za zdravstveno osiguranje, nijesu zadovoljni ponuđenim uslovima rada. S tim u vezi, Stomatološka komora je predložila izmjene i dopune Zakona o zdravstvenoj zaštiti, kojima bi se propisao pravni osnov za utvrđivanje cijena stomatoloških usluga na način što bi Stomatološka komora odredila te cijene, uz saglasnost Ministarstva zdravlja. Zaključio je da reformu stomatološke zdravstvene zaštite ne treba raditi brzopleta već je neophodno napraviti dobre analize i odvojiti više vremena kako bi se ona ostvarila na pravi način.

Direktorica Stomatološke poliklinike Kliničkog centra Crne Gore dr Snežana Ražnatović predstavila je način organizacije i rada Poliklinike. U tom smislu kazala je da Stomatološka poliklinika jedina pruža usluge stomatološke zdravstvene zaštite, na sekundarnom i tercijarnom nivou, svim građanima Crne Gore. U Poliklinici je zaposleno 22 ljekara specijalista dok su dva ljekara na specijalizaciji. Stomatološka klinika zbrinjava najteže pacijente i pruža usluge hospitalizovanim pacijentima Kliničkog centra Crne Gore. Uzimajući u obzir godine školovanja, način i uslove u kojima se stomatološka zdravstvena zaštita odvija, naglasila je da stomatologija zaslužuje mnogo veću pažnju, koja je proteklih godina izostala. Društveno je neprihvatljivo da se, na nedjeljnom nivou, spašava život djeteta od pet godina, koje ima komplikacije karijesa i dentogene infekcije koje iziskuju hospitalizaciju, zaključila je Ražnatović.

Dr Aleksandar Brajović, specijalista preventivne i dječje stomatologije kazao je da je reforma, sprovedena 2008. godine, dovela do potpune marginalizacije preventivne i dječje stomatologije. S tim u vezi, naglasio je da taj vid zdravstvene zaštite svoj kapacitet može da ispolji samo u javnom sektoru, a javni je interes da se smanje troškovi liječenja i poveća zdravlje stanovništva. U tom smislu, naglasio je neophodnost preventivnih mjera i problem njihovog odsustva u proteklih 14 godina. Brajović je istakao da je Crna Gora jedina zemlja u Evropi koja nema pojam oralnog zdravlja u krovnim dokumentima Ministarstva zdravlja i, s tim u vezi, naveo primjere zemalja regiona gdje je to uređeno kroz zakonski okvir, organizaciju radnih tijela, usvajanje strategija i praćenje standarda Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). U tom smislu, kazao je da je standard SZO da 80% predškolske djece mora imati zdrave zube. Osvrćući se na planiranu reformu, istakao je da je, uz otvaranje ambulanti u školama, neophodno sprovoditi i kontrolu njihovog rada. Takođe, naglasio je problem nedostatka komunikacije između Ministarstva zdravlja i stomatologa tokom sprovođenja reforme 2008.godine i,u

tom smislu, istakao neophodnost povećavanja transparentnosti rada sadašnjeg Ministarstva, kada je proces reforme u pitanju. Govoreći o neracionalnoj potrošnji budžetskih sredstava, osvrnuo se na problem upisivanja lažnih usluga kod ordinacija koje imaju ugovor sa Fondom za zdravstveno osiguranje, što dovodi do ugrožavanja javnog interesa. Kao najporažavajući podatak naveo je jako nizak procenat preventivnih mjera u ukupnom broju usluga koje se pružaju, navodeći da je 2008. godine učešće iznosilo 12,8% dok je u 2021. godini bilo na svega 4,5%. S tim u vezi, naglasio je da su preventivne mjere, koje su jednostavne i efikasne, jedini put do generacija djece bez karijesa, što bi ujedno smanjilo troškove liječenja, a to je i javni interes. Svoje izlaganje završio je zahtjevom nadležnim da u radnu grupu, zaduženu za reformu, uključe i specijalistu preventivne i dječije stomatologije, kao i da se obezbijedi transparentnost u radu jer, trenutno, struka nema dovoljno informacija o onome što se planira u ovoj oblasti.

U radu sjednice su učestvovali predstavnici udruženja stomatologa: **dr Anđelka Duborija**, iz Strukovnog sindikata zaposlenih u Stomatološkoj službi Crne Gore, **dr Marija Čanak Iličković**, iz Udruženja preventivnih i dječjih stomatologa i **dr Sabahudin Zoronjić**, specijalista preventivne i dječje stomatologije.

Suština izlaganja pomenutih učesnika sjednice ogleda se u podršci predmetnoj reformi, ali uz insistiranje da ona ne smije biti ishitrena već da joj mora prethoditi sveobuhvatna analiza kao i da predstavnici stomatologa budu uključeni u radnu grupu Ministarstva zdravlja.

Dr Anđelka Duborija, u svom izlaganju osvrnula se na uslove rada i saradnje stomatoloških ambulanti koje imaju ugovore sa Fondom za zdravstveno osiguranje, sa akcentom na ambulante na sjeveru Crne Gore. Kao glavni izazov reforme istakla je bojazan da će stomatolozi u školskim ambulantama biti primorani da se više bave pružanjem kurativnih usluga, dok u tom procesu treba insistirati na preventivi.

Dr Marija Čanak Iličković, kazala je da je Udruženje preventivnih i dječjih stomatologa napravilo projekat kojim su aplicirali kod Svjetske zdravstvene organizacije, odnosno britanske fondacije, koja vodi računa o oralnom zdravlju, i da je Udruženje dobilo odobrenje za finansijska sredstva da se napravi situaciona analiza oralnog zdravlja u Crnoj Gori. Ističući potrebu da se na nacionalnom nivou napravi strategija, s planom i programom djelovanja, izrazila je spremnost Udruženja da pruži svu moguću podršku, u vidu znanja i umijeća kako bi, uz odobrena pomenuta sredstva, Ministarstvo zdravlja bilo pokrovitelj tog projekta, koji bi se radio ne duže od dvije godine. Na taj način bi se dobila potpuno jasna slika stanja i, na osnovu nje, bi se pravile određene projekcije po gradovima Crne Gore.

Dr Sabahudin Zoronjić, svojim se izlaganjem osvrnuo na problem malog broja doktora preventivne i dječje stomatologije kao i na njihovu starosnu strukturu, naglašavajući problem potencijalnog nestanka ovog kadra. Takođe, govorio je o uslovima sklapanja ugovora između stomatoloških ambulanti i Fonda za zdravstveno osiguranje, pri tome ističući problem diskriminacije koji je nastao, kako je kazao, uvođenjem duplog sistema finansiranja stomatološke zdravstvene zaštite, po kojem je doktorima ortodontije

omogućeno fiksno naplaćivanje usluga dok se ostali stomatolozi plaćaju varijabilno od strane Fonda za zdravstveno osiguranje.

Takođe, u raspravi su, povodom predmetne teme, učestvovali članovi Odbora: dr Srđan Pavićević, mr Boris Mugoša, dr Tamara Vujović, Milosava Paunović, dr Vladimir Dobričanin, mr Ivan Mitrović, kao i poslanica dr Lidija Kljajić, koja je, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovala saslušanju kao zamjena za poslanika Abaza Dizdarevića.

Okosnica diskusije sjednice bila je potreba integracije oralnog zdravlja u primarnu zdravstvenu zaštitu i, s tim u vezi, potreba reforme stomatološke zdravstvene zaštite, koja bi trebala biti plod saradnje Ministarstva zdravlja i predstavnika relevantnih strukovnih udruženja stomatologa. Tokom diskusije bilo je riječi o sljedećim temama:

- niskom nivou oralnog zdravlja građana;
- radnoj grupi za obezbjeđivanje uslova za ponovno otvaranje stomatoloških ambulanti u osnovnim i srednjim školama;
- uslovima kreiranja cijena u stomatologiji i sistemu raspodjele sredstava ustanovama koje su ugovorom vezane sa Fondom za zdravstveno osiguranje;
- radu Stomatološke poliklinike Kliničkog centra Crne Gore;
- potrebi uređenja normativnog okvira u ovoj oblasti;
- malom broju specijalista preventivne i dječje stomatologije i nedostatku specijalizacija za ove stomatologe;
- nemogućnosti da stomatolozi stiču potrebno iskustvo kao uslov za saradnju sa Fondom za zdravstveno osiguranje;
- nedostatku bazičnih dokumenata iz stomatologije; i
- mogućnosti razvoja stomatološkog turizma i drugim temama koje se tiču ove oblasti.

Učesnici u radu sjednice istakli su značaj i neophodnost preventive u stomatologiji, kao i potrebu podizanja svijesti stanovništva, kada je ova tema u pitanju, kako bi se sa preventivom počelo još od predškolskog uzrasta.

Odbor je odlučio da, u skladu sa članom 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavi Ministarstvu zdravlja na dalju realizaciju sljedeće:

OCJENE I STAVOVE:

1. Odbor smatra neophodnim da Ministarstvo zdravlja uradi detaljnu analizu stanja oralnog zdravlja i dosadašnje reforme i da svaki naredni korak reforme definiše kroz saradnju svih nadležnih subjekata, kroz jasan sistemski pristup.

2. Odbor smatra neophodnim da se poveća transparentnost rada radne grupe Ministarstva zdravlja, koja radi na obezbjeđivanju uslova za ponovno otvaranje stomatoloških ambulanti u osnovnim i srednjim školama, kako bi predstavnici stomatološke struke raspolagali sa većim brojem informacija o procesu planirane reforme.
3. Odbor smatra da je potrebno u radnu grupu Ministarstva zdravlja uključiti predstavnike stomatološke struke, odnosno specijaliste preventivne i dječje stomatologije, kako bi se obezbijedilo neophodno znanje za sprovođenje aktivnosti planiranih za unapređenje dječje preventive, u predškolskom i školskom uzrastu.
4. Odbor poziva Vladu Crne Gore, odnosno Ministarstvo zdravlja da, prilikom kreiranja politika, posveti posebnu pažnju sprovođenju aktivnosti za unapređenje dječje preventive kao i problematici dodjele specijalizacija u oblasti stomatologije.

Izlaganja članova Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, kao i lica pozvanih na konsultativno saslušanje, sadržana su u zapisniku sa 44. sjednice Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Srđan Pavićević